

Struktura roztropności

Fazy poznania
roztropnościowego

Bazując na naturalnej znajomości pierwszych (powszechnych i niezmiennych) zasad postępowania, daje umiejętność stosowania tych zasad w konkretnych sytuacjach.

Nie wystarczy wiedzieć, że „dobro należy czynić”, trzeba jeszcze wiedzieć jak tego, w zmieniających się realiach życia, dokonać.

Jest sprawnością odnajdywania właściwej miary dla każdego konkretnego działania.

Zasada złotego środka

„rodzicielka” cnót
„woźnica” cnót

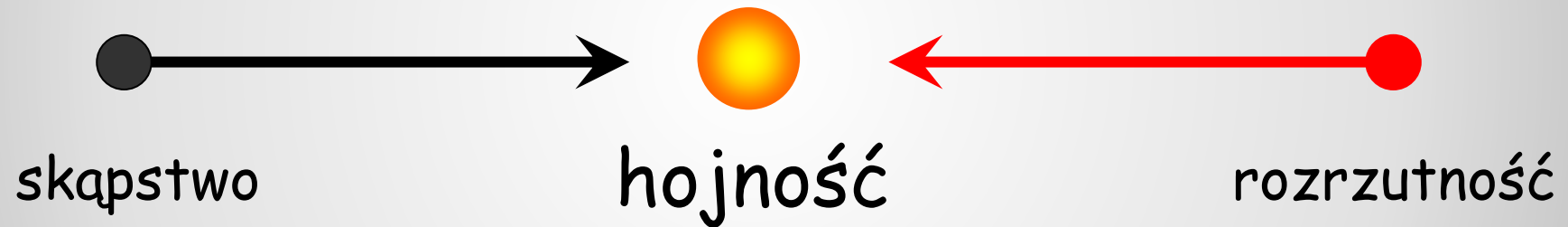
Zasada złotego środka

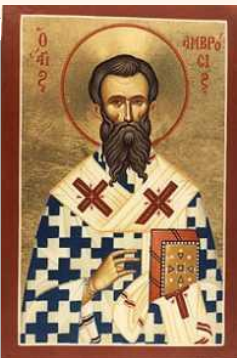
zaleca unikanie skrajności, zachowanie umiaru,
trzymanie się środka – punktu między dwoma
ekstremami, między nadmiarem (zło, wada)
a niedostatkami (zło, wada)

Wyjątki!

zawiść, radość z powodu czyjś niepowodzenia,
kradzież, cudzołóstwo, morderstwo

Zasada złotego środka

św. Ambroży

„Jak źródło swą wodą ożywczą nadaje roślinom żywotność a kwiatom świeżość: tak roztropność za pomocą dobrych rad i mądrych postanowień udziela moralnym kwiatom, to jest, cnotom powabu i wartości”.

św. Bazyli

„Człowiek bez roztropności podobny jest do okrętu bez sternika; jak bowiem statek, pozbawiony kierownika, nie może wpłynąć do bezpiecznej przystani, lecz rzucony tam i siam od wichru, leci na ostre skały: tak i dusza bez roztropności nie może się utrzymać na drodze prostej, lecz miotana na wszystkie strony, uderza wreszcie o skałę występku lub błędu”.

Umiejętność stosowania skutecznych środków do osiągnięcia złego (niezgodnego z rozumem) celu – **roztropność fałszywa**

„roztropność ciała” chytryść
przebiegłość
przewrotność

Umiejętność znalezienia właściwych środków do celu, a nawet wyboru tych, w konkretnej sytuacji, najlepszych, bez ich czynnej realizacji – **roztropność niepełna, niedoskonała**

brak «mocy działaniowej»

„rodzicielka” cnót
„woźnica” cnót

Trzy fazy roztropności:

- namysł nad odpowiednimi do osiągnięcia celu środkami
- rozsądzenie, który z nich jest w danej sytuacji najlepszy
- nakaz zastosowania w praktyce tego, co zostało znalezione i osądzone.

główny akt roztropności

*Cokolwiek czynisz, czyń
roztropnie i patrz końca.*

Owidiusz

różne gatunki cnoty głównej

części subiektywne

CNOTA

części integralne

składniki, bez których cnota główna nie osiągnęłaby właściwej sobie doskonałości

części potencjalne

cnoty spełniające funkcje podobne do cnoty głównej, nieposiadające jednak przysługującej jej pełnej aktualizacji

- **roztropność osobista**
- **roztropność społeczna:**
 - ekonomiczna
 - wojskowa
 - polityczna

w odniesieniu do umiarkowania:

- wstrzemięźliwość
- trzeźwość
- czystość

w odniesieniu do umiarkowania:

- łagodność
- pokora

- **eubulia** – sprawność znajdowania, drogą namysłu, dobrych środków do celu
- **synesis** – sprawność ich osądu w zwykłych sytuacjach życiowych
- **gnome** – sprawność ich osądu w warunkach wyjątkowych

Poznanie roztropnościowe - proces złożony i trudny

↓
Dotyczy konkretnych środków,
prowadzących do konkretnego celu,
w konkretnych okolicznościach.

↓
Musi uwzględniać wszystkie
uwarunkowania towarzyszące
działaniu.

integralne części roztropności

Przeszłość

- pamięć o tym, co było

Teraźniejszość

- „zmysł rzeczywistości”
- sprawność w rozumowaniu
- otwartość na rady innych
- domyślność
- wzgląd na okoliczności

Przyszłość

- umiejętność przewidywania
- ostrożność

PRZESZŁOŚĆ

„**Pamięć przeszłości** i osobistej, i narodowej może pokierować naszym działaniem, by nie było ono naiwne i głupie. Nie można nie liczyć się z faktami, które zaistniały i już zdeterminowały nasze osobiste i narodowe życie. Kto wybiera tylko przyszłość bez oglądania się i pamięci o przeszłości, jest albo naiwny, albo zdradliwy wobec siebie samego i narodu”.

pamięć o tym, co było

M.A. Krąpiec

TERAŹNIEJSZOŚĆ

„poczucie rzeczywistości”

„(...) trzeba mieć oczy szeroko otwarte na rzeczywistość. Rzeczywistość trzeba umieć odczytać taką, jaka ona jest. Nie można zakładać okularów ideologii, okularów propagandy, oglądać ją w krzywym zwierciadle teorii apriorycznych, w alkoholowym i bankowym amoku. Jest tu konieczna intelektualna wizja rzeczywistości i zarazem jest konieczne rozumienie stanów obecnych (...).”

„zmysł rzeczywistości”

M.A. Krąpiec

TERAŹNIEJSZOŚĆ

Roztropność wymaga **dobrego posługiwania się władzą rozumu**, umiejętności wyciągania wniosków, logicznego myślenia. Szukając odpowiednich sposobów osiągnięcia celu, musimy umieć stosować powszechne zasady do jednostkowych działań, a jest to niemożliwe bez należytej sprawności w rozumowaniu.

sprawność w rozumowaniu

TERAŹNIEJSZOŚĆ

Łatwość odnajdywania najlepszych, w określonych warunkach, środków do celu zdobywa się dzięki własnej pracy i przenikliwości oraz korzystając z doświadczenia innych.

otwartość na rady

domyślność

(zapobiegliwość)

TERAŹNIEJSZOŚĆ

„(...) w dobrym rządzie zawsze istniały rady specjalistów, którzy pomagali dostrzec zagrożenia i wypatrzeć lepsze środki potrzebne do realizowania dobrych zamierzeń. Umiejętność radzenia się może usunąć wiele przeszkód i zabezpieczyć przed ciągle grożącymi przeciwnościami”.

otwartość na rady

M.A. Krąpiec

TERAŹNIEJSZOŚĆ

Zdolność **baczenia na okoliczności** działania czyni człowieka zdolnym do zmiany pierwotnego sądu o czynności ze względu na zmieniającą się nieoczekiwanie sytuację. Jej brak może prowadzić do tego, że działanie w zamierzeniu właściwe, stanie się niegodziwe lub nieskuteczne.

wzgląd na okoliczności

PRZYSZŁOŚĆ

najważniejsza
część roztropności

„(...) mając na uwadze doświadczenie i pamięć przeszłości, i uwzględnienie teraźniejszego kontekstu działania – trzeba umieć prognozować, czyli roztropnie **przewidywać**, co się stanie, gdy dokonamy naszego działania; czy zbliży nas ono do celu i założonego dobra, czy też nie. Ostatecznie racjonalne prognozowanie zadecyduje, czy warto działać, czy też dać sobie spokój”.

przewidywanie

M.A. Krąpiec

Izydor z Sewilli

prudencia

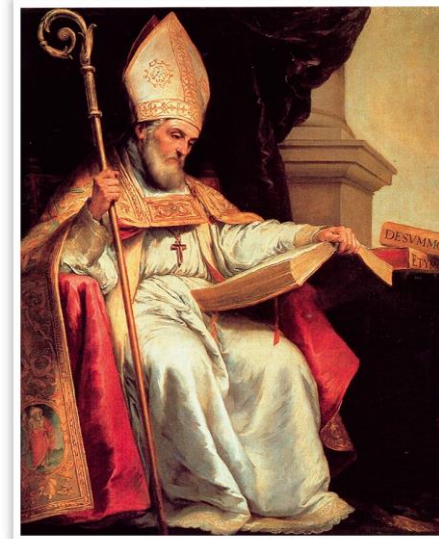
porro

videns

umiejętność widzenia dalej,
czyli przewidywania

roztropność

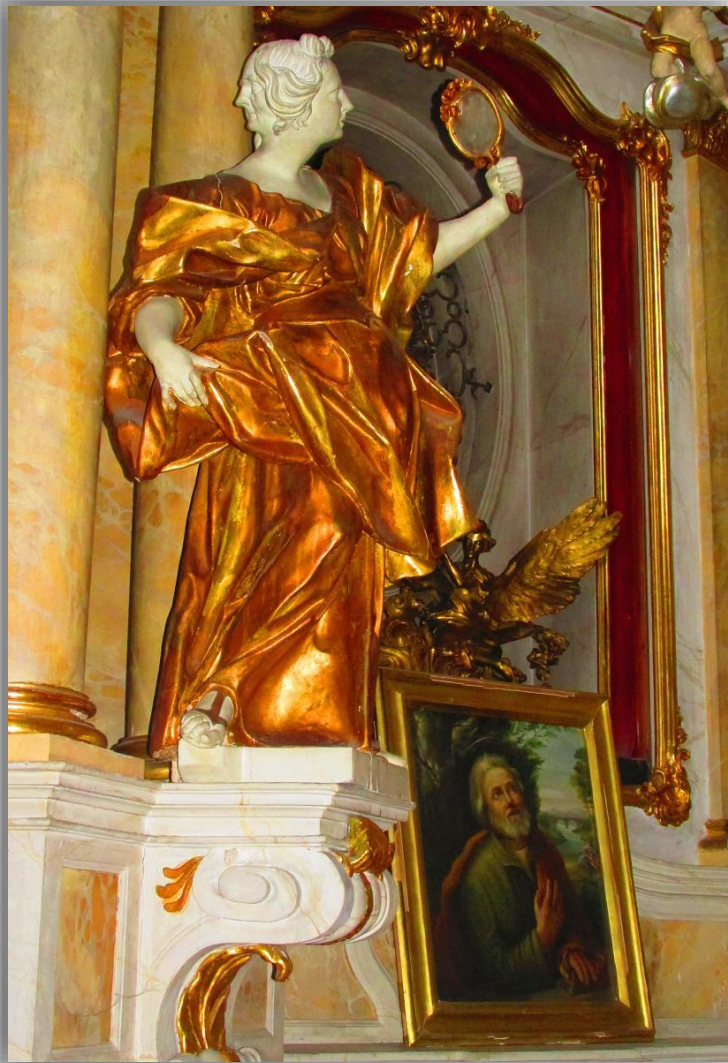
PRZYSZŁOŚĆ

Ze względu na to, że przyszłości nie da się do końca przewidzieć, koniecznym uzupełnieniem providencji jest **ostrożność**. Ona bowiem pozwala dostrzegać zagrożenia, mieć na uwadze trudności, jakie mogą pojawić się w trakcie realizowania przygotowanego planu.

ostrożność

Marcello Bacciarelli, Roztropność
Łazienki Królewskie

Kościół pw. Świętej Anny
Warszawa

Pieter Bruegel Starszy,
Prudentia – Roztropność

Wpatrując się w symboliczne przedstawienia roztropności i rozważając zawarty w nich przekaz możemy stwierdzić, że cnota roztropności:

 Korona	<p>Jest fundamentem innych cnót, niejako nimi kieruje (jest ich władczynią). Dzięki niej człowiek postępuje godnie, a zjednoczony z Bogiem cieszy się Jego błogosławieństwem. Jest owocem mądrości i kieruje nas na drogę odkupienia.</p>
 Wąż	<p>Łączy nas z Jezusem Zbawcą, a będąc nierozzerwalnie złączona z mądrością broni naszego zdrowia i życia (duchowego i fizycznego). Daje nam moc czynienia dobra nawet za ceną ofiar (zrzucenie skóry – części ciała, by przeżyć).</p>
 Lustro	<p>Wymaga i daje możliwość poznania Boga, oraz siebie samego. Zobowiązuje również chrześcijan, by stawali się odzwierciedleniem działającego w świecie Stwórcy, przypomina nam, że jesteśmy Jego obrazem.</p>
 Podwójna twarz	<p>Umiejętność patrzenia w przeszłość i przyszłość, porównywania odmiennego postrzegania świata przez mężczyzn i kobiety dla jej pełniejszego zrozumienia, a nie dla walki.</p>

Struktura roztropności

Fazy poznania
roztropnościowego

Dziękuję.